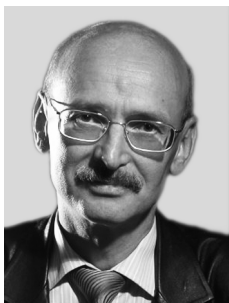

УДК 004.738.5:378.147

**Юрій
Пероганич**

Генеральний директор Асоціації підприємств інформаційних технологій України, засновник і виконавчий директор ГО «Вікімедіа Україна», м. Київ

ВІКІПЕДІЯ І ЇЇ ВИКОРИСТАННЯ У НАВЧАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ

У статті досліджуються основні принципи Вікіпедії, стан її українського розділу. Пропонується застосовувати редагування наявних та створення нових статей Вікіпедії як домашні завдання для студентів.

Ключові слова: Вікіпедія, вільні знання, веб 2.0.

У 2014 році будемо відзначати десять років з моменту створення 30 січня 2004 року першої статті в україномовному розділі вільної онлайн-енциклопедії Вікіпедія. Сама Wikipedia починалася на три роки раніше, у січні 2001 року, з англomовного розділу.

За час, що минув, Вікіпедія зайняла гідне п'яте місце серед найбільш відвідуваних сайтів Інтернету і фактично стала найпопулярнішим джерелом довідкової інформації на десятках мов для понад 500 мільйонів людей планети.

Вікіпедію створюють добровольці, використовуючи технології веб 2.0. Усі тексти Вікіпедії розміщуються авторами на умовах ліцензії «Creative Commons із зазначенням авторства і поширенням на тих самих умовах» (скорочено CC BY-SA) та ліцензії «GNU Free Documentation License» (GFDL). Це означає, що тексти Вікіпедії будь-хто може вільно використовувати — копіювати, поширювати, навіть з комерційною метою. Як відомо, тексти Вікіпедії також допускають можливість вільного редагування. Однак необхідно дотримуватися двох умов — зазначати авторство та публікувати створені похідні твори під тією самою ліцензією.

Отже, створювати нові та редагувати наявні статті у Вікіпедії може кожен. В українській Вікіпедії більшість статей можуть редагувати навіть анонімні користувачі. Лише близько 200 із понад 470 000 статей мають захист і їх можуть редагувати лише зареєстровані користувачі. Такий захист застосовується лише для статей, довкола яких ідуть так звані “війни правок”, і лише на час тривання таких “воєн”. Однак реєстрація користувачів здійснюється автоматично, а зареєстровані користувачі мають дещо більші можливості стосовно користування та редагування Вікіпедії, зокрема вони отримують можливість завантаження зображень.

Попри таку відкритість, якість Вікіпедії невинно поліпшується. Механізми для виявлення й усунення “вандалних” правок і блокування вандалів прості й ефективні, тому проблеми вандалізму тут немає. Вікіпедія зберігає абсолютно всі версії кожної статті й за потреби можна повернутися до будь-якої попередньої версії. Таким чином, будь-яка випадкова чи навмисна шкода легко виправляється. Навмисних шкідників швидко вираховує спільнота користувачів, спочатку їх попереджають, а потім ефективно блокують, аж до блокування IP-адреси такого вандала.

У Вікіпедії існують правила, за виконанням яких слідкують спеціально уповноважені користувачі — патрульні й адміністратори. Патрульні мають право перевіряти нові статті й позначати їх як перевірені. Адміністратори мають право надавати статус патрульного (за згодою користувача і за результатами обговорення й голосування спільноти), видаляти статті, які не задовольняють критерії значимості або якості (за критеріями, розробленими для “швидкого видалення”, або ж за результатами обговорення спільнотою), ставити і знімати захист на статті, щодо яких ведуться війни правок, а також блокувати вандалів чи порушників правил.

Уся “адміністративна” робота, в тому числі патрульних і адміністраторів виконується добровільно і безоплатно.

Правила Вікіпедії ґрунтуються на так званих “п’яти основах”, чи “стовпах”:

1. Вікіпедія — це енциклопедія, що включає елементи загальних і спеціалізованих енциклопедій, довідників. Це не безладне звалище інформації. Це не колекція першоджерел або малозначущих фактів, не словник, не трибуна, не газета, не видавництво, не експеримент у сфері анархії або демократії і не каталог посилань. Це не місце для викладу особистої думки автора, особистого досвіду чи переконань. Тому всі учасники повинні дотримуватися правил про заборону оригінальних досліджень і прагнути бути точними.

2. Вікіпедія дотримується нейтральної позиції, тобто прагне, щоб у статтях не переважала окрема думка. Іноді для цього потрібно викладення кількох поглядів, що слід робити якомога точніше, супроводжуючи кожен позицію необхідним контекстом, щоб читач чітко розумів, чий погляд представлений. Не слід представляти жодну версію як “найкращу” або “істинну”. Це передбачає скрізь, де можливо, особливо у роботі над спірними темами, посилання на авторитетні джерела, які можна перевірити. У разі виникнення конфлікту щодо того, який варіант статті є найбільш нейтральним, слід припинити правку тексту статті, позначити її як суперечливу і спробувати виробити рішення на сторінці обговорення (кожна стаття має

свою сторінку для її обговорення), згідно з порадами щодо вирішення конфліктів.

3. Матеріали Вікіпедії є вільними для використання, при цьому будь-хто може вносити до них зміни. Статті може редагувати хто завгодно, проте при цьому жоден учасник не має права на одноосібний контроль за тією чи іншою статтею. Відповідно, всі внесені правки, у свою чергу, можуть бути безжально відредаговані і реструктуровані спільнотою. Не допускається розміщення матеріалів, які порушують авторське право, або твори, що ліцензовані під несумісними з CC BY-SA чи GFDL ліцензіями.

4. У Вікіпедії існують зведені правила поведінки: слід виявляти повагу до колег, навіть якщо ви в чомусь не згодні з ними. Бути ввічливими. Уникати образ, погроз, агресії та широких узагальнень. Зберігати холоднокривність при роботі над “гарячими” темами, уникати “війн правок”; слід пам’ятати, що українська спільнота працює над сотнями тисяч статей (на момент написання матеріалу — 324 744). Потрібно діяти сумлінно, не випробувувати правила Вікіпедії на міцність, припускати добрі наміри з боку інших. Бути відкритими, доброзичливими і привітними.

5. Вікіпедія не має незмінних правил — за винятком поданих п’яти загальних принципів. Кожен може сміливо правити, перейменовувати, змінювати статті — в цьому полягає задоволення від редагування, оскільки від авторів не вимагається створення ідеальних текстів, хоча до цього слід прагнути. Не слід боятися щось зіпсувати, адже усі попередні версії статей зберігаються: ніхто не зможе випадково нашкодити Вікіпедії або безповоротно видалити текст. Однак слід пам’ятати: все, що робиться тут, збережеться для нащадків.

Про українську Вікіпедію

Вікіпедія нараховує 285 мовних розділів, різних за обсягом. У день написання цієї статті, 19 листопада 2013 року, кількість статей в українській Вікіпедії становила 471 900, що відповідає 16-му місцю у світі.

За підсумками жовтня 2013 року, українська Вікіпедія досягла рекордного показника відвіданих за місяць сторінок — 106 млн. Це на 40 млн, або на 65 %, більше порівняно з жовтнем 2012 року. Українська Вікіпедія за показником популярності зараз у світі на 21-му місці.

Однак такий вагомий продукт створює порівняно невелика кількість людей — протягом останнього місяця редагували українську Вікіпедію лише 1979 людей. Для порівняння: англійську Вікіпедію на цей час редагувало 127 744 людини.

Вікіпедія в освітньому процесі. Вікіпедія має можливість урізноманітнити навчальний процес і надати роботі студента суспільної значущості.

Мотивація для студента — суспільна користь. Написання статті у Вікіпедії замість традиційного реферату дає студенту можливість не просто виконати роботу “на оцінку”, а й одночасно зробити щось корисне для суспільства. Адже з текстом, який він напише, ознайомиться не лише викладач, а й значно ширше коло людей. Окрім того, ім’я (або псевдонім) кожного автора статті фіксується в історії її редагувань, що забезпечує студенту можливість позитивно зарекомендувати себе у майбутньому.

Кожна робота — унікальна. Цілком очевидно, якщо у Вікіпедії вже є стаття на певну тему, заново її створити вже неможливо. Зате завжди є можливість доповнити, розширити чи удосконалити наявну статтю. В такий спосіб робота і внесок кожного студента є унікальними.

Захист від плагіату. У Вікіпедії слідкують за дотриманням авторського права. Якщо несумлінний студент завантажить взятий з іншого сайту текст, таку статтю найімовірніше вилучать адміністратори, і він не зможе видати її за власну роботу.

Викладач може запропонувати студентам нову форму роботи, за яку студенти так само можуть отримувати бали, як і за традиційний реферат, — завдання у формі написання статті (чи кількох статей) для Вікіпедії. Однак написання статей для Вікіпедії як форма роботи студента має свою специфіку:

- Якість досягається обсягом і детальністю інформації, її структурованістю та аргументованістю на основі авторитетних джерел. Вікіпедія містить енциклопедичні статті, тому тут немає потреби писати розгорнуті і часто шаблонні вступні розділи чи розділи з висновками. Немає потреби також обґрунтовувати наукову потрібність тексту — текст статті і список літератури скажуть самі за себе.

- Кожне ключове твердження має бути підтвержене посиланням на конкретні джерела. Оскільки Вікіпедію може редагувати кожен, тут не допускається висловлювання власних думок, не підтверджених джерелами. Натомість основна цінність статті — у ґрунтовному аналізі та узагальненні наявних досліджень та авторитетних джерел.

- Предмет статті має бути енциклопедично значимим — відповідати критеріям значимості статей Вікіпедії.

- Як і в будь-якій науковій роботі, текст, який створює студент, не повинен містити запозичених шматків із книжок та інших джерел, а цитати мають бути належно оформлені.

Кожну створену статтю матиме можливість читати велика кількість людей, а з часом — розширювати й поліпшувати її. Це додатковий стимул для студента зарекомендувати себе з гідного боку й зробити свій внесок якомога професійніше.

Щоб викладач міг оцінити роботу студента, йому необхідно зареєструватись у Вікіпедії (не обов'язково під справжнім ім'ям, можна скористатись псевдонімом). Після цього викладач зможе побачити, які саме редагування здійснив студент, звернувшись для цього до сторінки "Внесок користувача" або переглянувши історію редагувань відповідної статті.

Це дає можливість студентам отримувати не лише індивідуальні завдання, але й колективні — наприклад, описати різні аспекти великої за обсягом теми, самостійно координуючи між собою роботу. Викладач зможе оцінити роботу кожного студента, навіть якщо кілька людей редагували одну статтю.

Вікімедіа Україна

Партнером навчальних закладів у залученні викладачів та студентів до наповнення Вікіпедії може бути створена у 2009 році громадська організація "Вікімедіа Україна". Прикладом такого партнерства є співробітництво

“Вікімедіа Україна” з Національним технічним університетом України “Київський політехнічний інститут”. У січні 2013 року ректор НТУУ “КПІ” Михайло Згуровський та виконавчий директор “Вікімедіа Україна”, автор цієї статті, підписали угоду про співпрацю.

Метою угоди визначено інтеграцію інформаційно-комунікаційних технологій у навчальний процес, опанування студентами додаткових практичних навичок, надання публічної значущості навчальній діяльності студента, розширення вільного доступу до сучасних наукових знань, зростання українського сегмента вільної енциклопедії “Вікіпедія”.

Національний технічний університет України зобов’язався:

- Сприяти поширенню серед викладачів написання статей в українському сегменті Вікіпедії як форми самостійної роботи студентів відповідно до правил Вікіпедії.
- Заохочувати проведення тренінгів з опанування технічних прийомів та засвоєння правил створення й редагування статей у Вікіпедії.
- Надавати інформаційну підтримку проектам “Вікімедіа Україна” на офіційному веб-сайті університету.
- Організувати заходи, використовувати приміщення та інформаційні ресурси для спільних проектів.

“Вікімедіа Україна” взяла на себе такі зобов’язання:

- Створити спеціальну сторінку у Вікіпедії для координації взаємодії студентів та викладачів університету зі спільнотою дописувачів Вікіпедії.
- Надавати експертну та консультаційну допомогу студентам та викладачам університету щодо технічних прийомів та правил створення й редагування статей у Вікіпедії.
- На запити студентів та викладачів університету проводити тренінги з опанування технічних прийомів і засвоєння правил створення та редагування статей у Вікіпедії.
- Надавати консультації викладачам та студентам університету в режимі листування електронною поштою.
- Надавати університету інформацію про проекти, організовані “Вікімедіа Україна”.

Подібні угоди вже підписані і з різною ефективністю реалізуються в десяти навчальних закладах України. Детальніше про це можна ознайомитися на сторінці Вікіпедія:

http://uk.wikipedia.org/wiki/Категорія:Вікіпроекти_з_вишами.

Текст опублікований на умовах ліцензії CC BY-SA. Використані матеріали опубліковані на сторінках:

https://uk.wikipedia.org/wiki/Вікіпедія:П'ять_основ, автори A1, Ahonc, Albedo, Dim Grits, Egud, Ilya, Ilyaroz, Infnit, Krystofer, Leon II, Leonst, Lewkurdydyk, MaryankOD, Remakhov, Q13, Yakudza, Андрюс, Секіші, Юрій Булка.

<https://uk.wikipedia.org/wiki/Вікіпедія:Проект:ЛНМА>, автори A1, Perohanych, Звірі, Юрій Булка.

Надійшла до редакції 19.11.2013

Yuri Peroganych. *Wikipedia and Its Usage in Learning Process*

The article deals with the basic principles of Wikipedia, the status of its Ukrainian section, and proposes to assign students editing existing Wikipedia articles and create the new articles as homework.